Zbiór procesów
z 18 wieku

Cz. IV

Dziadu

Jakoba Gieysztora

Rzdzgiewek

Z Biblioteki Jak. Kaz. Gieysztora

1. Wilno — Ryx.
2. Wigdorowicz . Wichert.
3 Kętmanowicze Klaczko — Wigdorowicz.
4 — —
5 — —
6. Biskup Wileńs.
7. Żydy — Wichert.
8 — —
9. Wulfowicz — Radziwiłł.
10 Leybowicz — Menasowicz. Wigdorowicz.
11. Włościanie Star. Wielowskiego — Walewski An.
12. Poniatowscy — Walewski.
13. Zydziński — Micewicz - Jasiński.
14 — —
15 Hausman - Piłtowski —
16 Potocki — Grodno.
17 Brzostowski Xaw — poddani Mosiewscy.
18 Stankiewicz — Mużyński. _ Dedenko
19. Domańscy. Szpinki. Karmelici. Radomnie. Ostrówko
20. Alexandrowicz — Grodno.
~~21 Młokocki — Gnatowski.~~ zob. 14633. III. t. V. Nr. 13.
22. Mużyński — Ryż —
Niemcewicz — Krasnodębski.
23. Tęgoborski —
24. Gorecki — Wilno.
25 — —
26 — —
27 — —
28 — Berez Kartuzi — Niemcewicz —
~~28~~ 29a — —
Stocklicki Star — Minejko.
~~28~~ 29. Minejko — Malinowski.
30. Giesister. - Piłecka.
31 — —
32 — —

33. Sokołowski — Wilno
34. — —
35 — Karmelici — Giedroyć.
36 — Świrski. — Kowno.
37. Puciłowski — Kowno
38. Kurlewiecki — Orzeszko.
39. Dorohiny Franc. — Orzeszko.
40 — Orzeszko
41. Piaseczki — Czerniecki. Wołodźkowa. Wołodźkiewicz
42. Odyniec — Zahorska — Rynigewat Dzierżki.
43. Białopiotrowicz — Brygitki
44. Kostrowicki — Wasilewski.
45 — —
46 Tołoczko — Kamedułi Węgier.
47. Wojnicki — Beżarski. Tayler
48. Pohl Józ. — Plater.
49. Przeździecki — Zasław.
50. Chrzewicz — Przeździecki — Marcinkiewicz,
51 Marcinkiewicz — Radziwiłł, Chrentowicz
Sapieha.
52 Sapieha — Przeździecki.
53 — Matuszewicz — Czerkowski — Bobrownicki
54 Klemrele — Matuszewicz — Czerkowski.
55.
56. Klemrele.

5.

REPLIKA

Ze Strony Samuela Wigdorowicza, Rabina Wileńskiego,

PRZECIWKO

Kahalnym Wileńskim Sprawy Motorom y dalszym Zydom pozwanym ich Sprzymierzeńcom.

Zeby same tylko potwarne oskarżenie czyniło iuż winnym spotwarzonego, a złośliwie czerniący sami uchodzić mogli za świadkow y Sędziow. Zeby dowody pisma, iedne przyzane, drugię iurydycznie nastałe, dla tego tylko miały podpadać nieważnosci, że służą oskarżonemu. Zeby bliższość Odwodu dla Spotwarzonego od zarzutow, y dowodu na ukaranie Potwarcow, nie była Prawem publicznym uznana; Wtenczas niewinność musiałaby ponośić ucisk, występęk zastępowałby mieysce cnoty a sami złośliwi odnosiliby chwałę.

Wszakże kiedy w porządku wszystkich Ustw cnotliwe obeyście iest zalecone y poważane. Kiedy obwinienię potrzebuie dowodu, a skarżący y oskarżony, tylko Stronę Spor z sobą wiodącą znaczyć powinni. Kiedy oskarżonemu odwod przez pismo, albo Swiadectwo, lub Jurament iest wolny, y on do dowodu iest bliższy. Kiedy wszelkie Tranzakcye iemu służące w swoiey ważności są zostawione, y ztąd że ich właściciel spotwarzony nie ulegaią krytyce.

Ze względu na to twierdzić należy bezwinnie oskarżonemu, że występek odniesie ukaranie, niewinność właściwą ochronę.

Wtey ufności będąc Samuel Wigdorowicz Rabin Wileński, cierpiący niewinną potwarz od pozwanych Kahalnych; usunięty od Rabinowstwa y wszystkich należących iemu dożywotnie dochodow; złożył dowody swoiey niewinności; usprawiedliwił swoie postępki, okazał swoich przeciwnikow złość, nienawiść y podeyścia, iedyne powody do ucisku siebie, co wszystko w dwoch Kotegoryach Produktu było wyłuszczonym zupełnie.

Przeciwnie pozwane Osoby Starokahalne z swoiemi Sprzymierzeńcami, przynieśli tylko świadectwo o swoiey złości, o sprzeciwieniu się Punktom Roku 1750. Dekretom Synagozkim do Roku 1772. Maia 7. zapadłym, Dokumentom własnym Kahału Wilenskiego takowe Dekreta przyimuiącym zupełnie, Dekretowi Kompromissarskiemu Roku 1777. Apr: 5. dnia Dokumentowi Aassekuracyinemu tegoż Roku y Mca dnia, 21. w Grodzie przyznanemu. Przynieśli wiadomość, że to wszystko przestępuiąc, co być naruszonym niemoże,; użyli całey usilności, iaką tylko zdradliwy dyktował przemysł do wyszukiwania winy na Rabina, do wrzu-

cenia nayczarnieyszey na iego potwarzy, żeby do Rabinowstwa nie był przywrocony, żeby ich zawisci y łakomstwa stał się na zawsze nieszczęśliwą ofiarą.

Między tym wzaiemnym przełożeniem, przekonywać się trzeba: Ze co Punkta przy obraniu na Rabinowstwo od Kahału podane Roku 1750. co *Dekreta Synagodzkie Grodzińskie obięły, Brzeski y Słucki utwierdziły, Kompromiss y assekuracye postanowiły; to żadney nie ulega odmianie y naruszonym być nie może. A tak idący przeciwko im pozwani Kahalni, z mocy Assekuracyi do opłacenia* 30,000 *Złł: Rabinowi Wigdorowiczowi znagleni być maią.*

Ze wrzuconey potwarzy nie iest winnym Wigdorowicz Rabin, o ktorą go występnym czynić Kahalni w Roku 1784. *poczeli potym sami niewolnie iegoż odsądzili. Ze bez występku od Rabinowstwa iest usunięty. A tak Dekret Nieswiezki ma być poprawiony Potwarce powinni odnieść ukaranie, Wigdorowicz Rabin ma być do Rabinowstwa przywrocony y expensow powrot otrzymać.*

§.

Punkta Elekcyine Roku 1750. iak są początkowym munimentem, dla Rabina służącym od Kahału, tak gdy od nich zaczynaią Kahalni obwinienia wyliczać; tymże porządkiem na zarzuty czyni Rabin odpowiedź:

Pierwszy zarzut przestąpienie Punktu 6go. w tym ukazuie: że Syn Rabina ustanowiony iest Podrabinkiem przyszkołkowym, co się ma przeciwić temu Punktowi, y konsensowi J. O. Xcia Jmci.

Gdyby Rabin Wigdorowicz usanowił Syna swego Podrabinkiem z własnego domysłu, mogliby Kahalni szukać wtenczas pozoru do obwinienia Rabina, choćby istotney winy przecię nieokazali, z tey okoliczności: Wyraz punktu 6go. „ Nie będzie się godziło „ obrać żadnego Rabina Przyszkołkowego, ani też Lektora, ra„ czey Professora przez cały wiek Samuela Rabina, lecz rze„ czony Samuel ma być tytułowany temi trzema tytułami — — przekonywa o tym, że nie Wigdorowicz Rabin zapewnił Kahalnych o nie obieraniu Podrabinka Przyszkołkowego, ale Kahalni na siebie włożyli obowiązek nie obierania dalszych dwoch Rabinow, oprocz Wigdorowicza; bo oddział Rabinostwa przyszkołkowego czyniłby mu uymę w iego Prerogatywie y dochodach.

Jakoż Konsens J. O. Xcia Jmci utwierdzaiący na Rabinowstwie Wigdorowicza, maiąc się stosownie do Punktow Elekcyinych, ostrzeżenie to nie obierania Podrabinkow, uczynił barziey in favorem Wigdorowicza, niżeli Kahału; więc niebyłoby winy gdyby sam Rabin Wigdorowicz ustanowił Podrabinka.

Tym więcey nie iest winnym; kiedy Podrabinek ustanowiony nie przez iego, ale nakazem Kompromissarskiego Dekretu. Ustanowiony bez wyznaczenia nowey iakowey Pensyi; lecz oddzielone Złł: 10. należącego Procentu na tydzień od 6000. Złł: pomnieyszyły dochod Rabina y nawet zmnieyszyły obowiązek opłacania tego Procentu przez Kahał: bo co pierwiey od wziętych u Rabina na potrzeby Kahału 6000. Złł: do życia iego miał być Procent opłacany, podług assekuracyi powtorney Roku 1750. dnia 19. Aug: przyznaney to zracyi ustanowienia Dekretem Kompromissarskim Podrabinka, opłacanie tego Procentu dla niego do lat 15. tylko naznaczone, a ztąd pokazuie się pożytek dla Kahału, nie dla Rabi-

bina

na Wigdorowicza. Więc gdyby po mimo to ustanowienie Podrabinka uznawać za występek, nie ściągałaby się wina do Wigdorowicza, ale do Kompromissarzow, y z niemi należałoby mieć Sprawę Osobom Kahalnym ochoczym do procedowania, a wtenczas ustanowienie Podrabinka byłoby nieważne, kiedyby Akt Kompromissarski mogł podpadać przeistoczeniu albo odmianie; moc zaś Dekretow Kompromisarskich gdy iest nieporuszona, gdy mowiący przeciwko im staią się tym samym rebellizuiącemi przeciwko Prawu; Więc przez taką moc Aktu Kompromissarskiego, mowienie przeciwko iego postanowieniom iest występkiem. A tak w tym pierwszym zarzucie sami Kahalni pokazuią się fałszywemi oskarżycielami y przestępuiącemi Dekret Kompromissarski za co obowiązkowi opłacenia Trzydziestu tysięcy Złotych podpadaią.

Drugi zarzut Obwinia o niezachowanie Punktu 28. w tym że Rabin będąc obowiązany dotrzymywać punkta dla Heszela bywszego niegdy Rabina postanowione, przestąpił z nich punkt 1.— 4.— 6.— 11.— 16. do czego złożono w kopii te Punkta upewniaiąc że są Heszelowskiemi.

Uprzedziła Odpowiedź w Produkcie obiaśniaiąc wcześnie ten zarzut, że Punkta złożone od Kahalnych nazwane Heszelowskiemi, są Punktami Boruchowskiemi, do zachowania ktorych nie był y nie iest obowiązany Rabin—

Punkta Heszelowskie że nic takiego w sobie nie miały, coby użyć można do oskarżenia Rabina, bo ich odmiana przez Punkta Elekcyine Roku 1750. zaszła, y do tego zachowania tylko obowiązany został Rabin z Punktow Heszelowskich, co iest nieodmienionym Punktami Elekcyinemi, o czym taki iest wyraz. wszy-
„ stkie Punkta czasu obrania Rabina Heszela za Rabina, a nie
„ sprzeciwiaiące się tym Punktom od początku do końca maią
„ być w mocy swoiey„ dla tego Kahalni utaiwszy Punkta Heszelowskie, iako do wykonywania złości nad Rabinem niepomocne, na mieysce ich wystawuią Punkta Boruchowskie. Co że tak iest nieomylnie upewnić się można z następnych okoliczności.

1mo. Roku 1767. Gdy narzucali Punkta nowe na Rabina Kahalni, y gdy wszczął się Proceder między Rabinem a Kahalnemi przed Synagogą Grodzieńską, kontynuowany daley był na Sądzie Kompromissarskim; wtenczas żadna wzmianka o Punktach Heszelowskich nie była, bo nie pomocne do intrygi Kahalney, bo do niczego więcey nie obowiązywały nad Punkta Elekcyine.

2do. Dekret Kompromissarski Roku 1777. ułatwiaiący cały spor między Kahałem a Rabinem, nie utwierdzał Punktow Heszelowskich, ale Punkta Elekcyine; gdyby więc Punkta udawane teraz za Heszelowskie, były takiemi; iako do zmnieyszenia przychodu zmierzaiące, nieomieszkaliby Kahalni mieć dla siebie zastrzeżone przez wyrażenie szczegulne w Dekrecie; bo ten był ich od Roku 1767. zamiar, żeby zeszczuplić dochody Rabinowskie, y żeby podnieść Punkta Elekcyine.

3tio. Przez cały ciąg Procederu od Roku 1784. aż do ostatecznego Dekretu Woiewodzińskiego żadney wzmianki o niezachowywaniu Punktow Heszelowskich nie czyniono; dopiero w ostatecznym Dekrecie Woiewodzińskim ziawiły się Punkta Heszelowskie z nowego konceptu, y skarga ogulna o ich niezachowanie. Jako

więc fałszywie Kahalni udaią Punkta Boruchowskie Heszelowskie mi, tak nie insze iest ich uskarżenie na Rabina potwarnie rzucone co do nie zachowania tychże Punktow ;— bo przez szczegulność nic nie dowodzili, ale ogulnym okrzykiem za przestępującego Punkta Heszelowskie ogłaszali; a że ta skarga tylko iest potwarzą, mowionym iuż o tym było w Produkcie, więc się to nie powtarza.

Teraz po namyśleniu się Kahalni pięć Punktow za przestąpione przez Rabina okazuią z Ordynacyi Heszelowi przy obraniu na Rabinostwo podaney, y przez iego zaprzysiężoney.—

Czymby zaś uszkodził, iak pierwiey nie dowodzili, tak y teraz nie dowodzą, a chociaż ta Ordynacya nic się nie ściąga do Wigdorowicza, przecięż zastanowić się nad wezwanemi Punktami.—

Nayprzod Punkt 1. Rabin nie ma ulgi prosić w zaprzysiężonych Pun-
„ ktach ani od Kahału ani od całego kongressu przez cały ciąg
„ Rabinowstwa.

Ten Punkt, gdyby Ordynacya do Wigdorowicza ściągała się, iakie może przestępstwo okazywać na nim; Kiedy Wigdorowicz, przy obraniu na Rabinostwo nie był obowiązany do zaprzysięgania Punktow y nie zaprzysięgał; Ordynacyi żadney udzielney dla iego nie stanowiono, zelżeenia Punktow Elekcyinych nie prosił; Owszem do utrzymania ich wiodł proceder, y zaledwie na Dekrecie Kompromissarskim zakończył otrzymaniem approbaty Punktow Elekcyinych. *Widzieć Dekret*

Powtóre Punkt 4. Nie powinien Rabin od Kontrahencyi żadney wy-
„ magać Daniny procz postąpioney płacy od wielkiey Krobki po
T. Bitt: 5. a od innych kontrahencyi po T. Bitt: 1.

Ten Punkt podobnież nie może okazać winy Rabina, y nie ściąga się do iego; ani iakażkolwiek może być pretensya formowana z niego do Rabina; bo we wszystkim przeciwi się 7. Punktom Elekcyinym 1750. Roku y Dekretowi Kompromissarskiemu, iako to Punkt: 4. 7. y 22. Wszystkie te dochody, iakie tylko do Rabinostwa ściągaią się, iakich pierwsi Rabinowie używali, y iakich Rabinowie innych Synagog zażywać zwykli, na Prowent Rabina Wigdorowicza oddaią, określenia naymnieyszego w iakiey proporcyi te dochody maią być wybierane, nie czynią; a odwoławszy się do dawnych zwyczaiow, podług ich wszelkich obwencyi y dochodow, iakich tylko używaią Rabinowie inszych Synagog wybieranie z Synagogi Wileńskiey pozwalaią—

To nieokreślenie w iakiey wielości Rabin brać może, Czy to od Kontrahencyi Krobczaney, czyli w inszych potrzebach dochod dla niego pokazuiących; zostawiło go w wolności trzymania się zwyczaiu, ktory dla niego użytecznieyszy. Zwyczay nawet nietylko Synagogi Wileńskiey wystawiony za regułę, ale zwyczay wszystkich Synagog.—

Więc ieżeli nad przepis tey Ordynacyi, dla ktoregokolwiek bądź Rabina ona ustawiona była, mogł co wziąść wyżey Wigdorowicz, winić go o to nie można, ani formować pretensyi; skłaniać do satysfakcyi podług tey Oodynacyi; bo Punkta Elekcyine nie obowiązały iego podług tey Ordynacyi wybierać swoie dochody, ale podług zwyczaiow wszystkich Synagog.

Dlatego do szczegulney pretensyi nikt nie podawał y nie podaie przeciwko Rabinowi, nie czuł krzywdy ten, co opłacał y nie czuie, bo wiedział y znał, że Rabin podług zwyczaiu bierze, nic nad zwyczay nie wyciąga.—

Ordy-

Ordynacya ta gdyby ią rozumieć za regułę zwyczaiu, czyliż to iuż wszystek dochod w tym zamknęła punkcie, czyliż to Rabin Wileński żadnych inszych nie ma prowentow, wszakże o znaydowaniu się prowentow w inszych rodzaiach, dosyć wyraźnie obiaśniaią Punkta Elekcyine; Więc nawet za przykład do zwyczaiu ta Ordynacya nie mogłaby być wziętą.

Znać to z tey Ordynacyi, że tamten Rabin przyimuiący obowiązki w niey opisane, nie uczynił tyle dla Kahału, ile uczynił Wigdorowicz, kiedy przyimował daleko Punkta rożne od Punktow Elekcyinych Wigdorowicza.

Wigdorowicz zostaiąc Sędzią w R. 1745. opłacił do Kahału bez powrotu Złł. 1,600. o czym upewnia tey Daty Assekuracya od Kahału wydana. Teść Jego Judel Pisarz wypłacił Złł. 24,000. Upewniaią Punkta Elekcyine 1750. Sam Wigdorowicz pozyczył Kahałowi bez powrotu Złł: 36,000. Upewniaią o tym dwie Assekuracye przyznane; Jedna dnia 6. druga 13. Apr: R. 1750. od Kahału wydane; o czym wątpić nie daią wyrazy tych wszystkich Munimentow że na otrzymanie Rabinostwa tyle poniosł wydatku; Toż ieszcze kilkakrotne expensa na otrzymanie trzech Konsensow, ieden od JO. Xiążęcia Jmci przeszłego Woiewody y Hetmana, drugi od teraźnieyszego JO. Xżęcia Woiewody. Trzeci od JW. Ogińskiego Hetmana w owym czasie Woiewodą Wileńskim będącego, pomnażały większą stratę Punktami Elekcyinemi, do zastąpienia przeznaczoną.

Uwaga na te wszystkie wydatki determinowała Kahalnych bez okryślenia pozwolić Rabinowi wybieranie dochodow, za regułę wystawuiąc mu tylko zwyczaie same Synagogi swoiey, y wszystkich innych Synagog. Więc kiedy to Punkta Elekcyine szczegulnie Wigdorowiczowi służące, przyznaniem Urzędowym stwierdzone zamykaią, coż ustronne Ordynacye znaczyć mogą, ktorym nie iest obowiązany Wigdorowicz ulegać, y ktore tylko czasownie były postanowione, a dla ktorych wieczna trwałość nie iest zastrzeżona.

W ostatku weżwano Ordynacyi Roku 1680. Wypisuiąc te Słowa, „ Niewolno za podpisy brać pieniędzy od Kontrahentow y od „ żadney rzeczy pod karą Cheyrymową, a gdy dowiedziona bę- „ dzie Korrupcya, na zawszę ma być odsądzonym od Urzędu y „ wielkim Penom ulegać.

Z tego iey wyrazu chciano o przebor obwinić Wigdorowicza, y usprawiedliwić własny występek, to iest: że do odsądzenia Rabina Kahał miał powod słuszny, ponieważ on brał od podpisow Kontrahencyi, a ta Ordynacya pod Odsądzeniem zabrania takiego zysku.

Na niezgodność tych dwoch Ordynacyi na iedną rzecz postanowionych, dosyć iest do odpowiedzi wprowadzić Słowa Punktow Elekcyinych pod Nro: 21. „ Przy Arendowaniu bądź iakiey Kon- „ trahencyi Kahalney ma być koniecznie przytomny Judel Pi- „ sarz, y Sędzia y w Kontrakcie wydawać się maiącym ma „ się pisać Rabin, Judel, Pisarz, y Sędzia, ma być wyrażono „ w Arendownym Kontrakcie, że się działo w przytomości Ra- „ bina = y ma być podpisany na Rabinowskim mieyscu tytu- „ łem swoim pierwszym, za podpisanie brać wedle pierwszych „ zwyczaiow, raczey dawnieyszych trwaiących, a gdy nie bę- „ dzie w Dokumencie wydanym, iż się działo pod przytomno- „ ścią Rabina, takowe Pismo za nieważne poczytamy.

Te punkta gdy brać od podpisu pozwoliły, gdy koniecznie podpis Rabina do Kontrahencyi każdey Kahalney przeznaczaią, y za nie naydowaniem się podpisu iego nieważność Kontrahencyi stanowią; Coż mogą znaczyć dwie powyższe Ordynacye, iak tylko szczegulne na czas owemu Rabinowi postanowienie, tak iak znaczą Punkta Elekcyine dla teraźnieyszego Rabina; Pierwszą 1680. Ordynacyą będącego w ów czas Rabina ustanawiaiąc ostrzezono, że pod utratą Urzędu od podpisu Kontrahencyi brać nie powinien. Przyiął On to postanowienie, y było dla niego Prawem. Poźniey inszemu Rabinowi postanowiono po T. bitt: 5. od Kontrahencyi Wielkiey Kropki, y było iego obowiązkiem brać tylko podług zawierzenia. Rabinowi Wigdorowiczowi gdy podług zwyczaiu brać pozwolono wszystkich Synagog, on też zwyczaiu pilnował się. Więc z tych Uwag pokazała się niewinność Wigdorowicza, a złośliwe postąpienie Kahalnych w odsądzeniu Rabina.

Potrzecie „ Punkt 6. Niewolno Koligacyi do 4. Pókolenia do Ka„ hału wprowadzać „ Także żadney niewkłada winy na Rabina, y iest przeciwny Punktom Elekcyinym. Wszakże Punkta Elekcyine zawierane były z Teściem y Zięciem, ktorego w Urzędzie Rabinowskim zastępować był Teść obowiązany koniecznie. *Powtore* Dekret Kompromissarskl ustanowił Syna Rabibinowskiego Pod-Rabinkiem na Awantaz Kahału, bo Procent od 6,000. dożywotni, na Pietnasto letni przemienił. Josiela Zięcia za opłaceniem Czer: Złł: 15. Hercyka Cemachowicza za opłaceniem Czer: Złł: 5. do Kahału w Starszeństwie Kahalnym tenże Dekret postanowił. Zatym nie sam Rabin do Kahału powprowadzał skolligacone sobie Osoby, ale wprowadzone były iuż to przez Nakaż Sądowy, iuż też przez własne Kahału zezwolenie. Więc Punkt ten nie może być brany za Pretext do Krytyki Rabina, kiedy przestępstwa żadnego w Rabinie z tego Punktu niewidać, y kiedy nawet ta Ordynacya nie była uniwersalnym Prawem.

Poczwarte Punkt 11. Od Przesądu Rabinowi cząstkę dochodu Sędziowie zasiadaiący wyznaczyć maią.

Ten Punkt iak, pierwsze, odbiera odpowiedź, że wszystkie dochody Rabinowskie Punktami Elekcyinemi nie według tey Ordynacyi, ale swoim postanowieniem dla Wigdorowicza są przeznaczone; a tych się pilnuiąc nikogo nie skrzywdził Rabin Wigdorowicz; same to Produktowe oskarzenie, iuż teraz ostatecznie przed Sąd wprowadzaiące się, wyszczegulniłoby winę Rabina, gdyby ią znaleść w nim mogło; lecz namieniwszy tylko o przeszłych Rabinow obowiązkach w tym Punkcie, nie pokazało w Wigdorowiczu przestępstwa, zkąd pokazuie się; że Kahalni tylko do zarzutow skwapni uczynić dowodu nie zdołaią.

Popiąte Punkt 16. „ Wzruszać Punktow w naymnieyszey literze gdyby y za dozwoleniem całego Miasta, a tym bardziey Kassować „ lub meliorować Rabin nie będzie mogł wyiednywać, a ieśli„ by zyskał za nieważne y nic znaczące być ma.

Punktu tego ostrzeżenie, lubo na krytykę Rabina do Produktu wprowadzono, z niego iednak nie Rabina występek ale Kahalnych pokazuie się.

Do odmiany Punktow Elekcyinych, uczyniłże iaki krok Rabin Wigdorowicz, szukałże w czym zmnieyszenia albo zwolnienia ich opisu; Cały Proceder od Roku 1767. z Kahalnemi prowadzony

ny w Synagodze Grodzieńskiey y załączony na Dekrecie Kompromissarskim, czyliż niepokazuie, że Rabin Wigdorowicz zawsze tego domagał się aby Punkta Elekcyine w swoiey ważności zostały, aby nowych Punktow Kahał na niego nieczynił Narzutu. Przeświadczył to złożony produktem całkowity Proceder y przełożenie iego obszerne, zupełnie przekonało o niewinności Wigdorowicza, a występnym przez Kahał znaglaniu Iego do przyięcia Punktow Nowych. Ztąd więc pokazuie się, że Punktow Elekcyinych, y tey Ustawy czyli Ordynacyi gdy ią rozumie Kahał być zawsze trwaiącą do obowiązywania siebie, tenże Kahał niezachował.

Gdy więc tyle zarzutow przeciwko Rabinowi Wigdorowiczowi, z Punktow Elekcyinych y osobnych Punktow dawnieyszym Rabinom służących, czyli iak Kahalni nazywaią Ordynacyi, chociaż nic do Wigdorowicza nieściągaiących się, okazuią przed Sądem; y gdy z przełożenia dowodami wspartego, nayduie się niewinnym tego oskarzenia Wigdorowicz Rabin, a występnemi Kahalni; potrzeba daley postąpić y podobnież rozważyć Niewinność Rabina w dalszych zarzutach.

§.

Pierwszy zarzut Punkta Heszelowskie, teraz przypodobane Kahalnym że iakoby po śmierci Samuela Rabina Teścia swego mogł w Autentyku schwycić, Wigdorowicz Rabin, y że z przyczyny ich zaginienia, był powod Kahałowi do obowiązania inszemi Punktami Wigdorowicza Rabina *w .R. 1767. podaią w Zarzucie.*

To oczernienie bez dowodne o możności schwytania Punktow Heszelowskich, bez dalekiego wyszukiwania przyczyn samych obwinia Kahalnych, że swoią Akcyą chcą wrzucić na Rabina. Albowiem Heszelowskie Punkta nie miały nic takiego, coby wkładało na Rabina obowiązki szczegulnieysze względem Kahału, ale zamykały się w nich obowiązki Kahału względem Rabina, y dla tego dochować one w tym wszystkim Kahał przyrzekł, w czym nienastąpiła ich odmiana przez Punkta Elekcyine; Nie było tedy powodu Rabinowi starać się o ich schwytanie y zatracenie, bo iemu nie szkodliwemi, owszem użytecznemi były Punkta Heszelowskie. Gdyby z nich wynikać mogło uszkodzenie iakie Rabinowi, nie omieszkaliby użyć go w R. 1767. Kahalni; Gdyby schwytał Rabin po śmierci Samuela Teścia rzeczone Punkta, do tych czas ta akcya byłaby obniesiona Manifestem, nie byłaby utaiona w Procederze od R. 1767. dość długo kontynuowanym, y dopiero nie twierdzą że pewnie schwytał Rabin, lecz domysłem tylko opawiadaią, że mogł schwytać; Że zaś teraz nie nayduią się Punkta Heszelowskie sami przyznaią. O toż z wyznania ich własnego y wątpliwey skargi pokazuie się niewinność Rabina, a w Kahalnych wina potwarzy. Pokazuie się pewność, iż w Oryginalne nie nayduią się Punkta Heszelowskie, z czegoż tedy przekonać się można, że Kopia Punktow za Hesselowskie przez Kahalnych udawana, iest Kopią nieomylną; y czyliż Sąd do Kopii przywiązywać się zechce, gdy Prawo tylko Urzędownie sprawione Zapisy za mocne y ważne uznaie. W ostatku gdyby nie staraniem Kahalnych były zatracone Punkta Heszelowskie, naydowałyby się one w Xięgach Kahalnych, przecież y

w Xięgach wynaleść ich nie można, bo Osoby Kahalne z Xiąg wyniszczyły; iakiego dzieła ślady okazałyby się, iawnie, gdyby Xięgi przed Sądem naydowały się, w ktorych dosyć iest kart powydzieranych. Z Uwagi więc na to wszystko, iawna iest niewinność Wigdorowicza Rabina, a występek Kahalnych, za ktory konieczna wypada powinność ukarania ich iako Potwarcow.

Jawnym iest y to z ich wyznania, że sami zatracili Kahalni Punkta Heszelowskie, aby swoiey złości dogodzić, a do nowych Punktow Wigdorowicza w R. 1767. przymusić.

Punkta 1767. Roku Procederem Synagodzkim y Dekretem Kompromissarskim gdy są iuż zniesione, nie należałoby nawet Kahalnym onych wspominać chcąc zachować się w posłuszeństwie Dekretowi Kompromissarskiemu, lecz trwaiąca dotąd złość w Kahalnych determinowała ich poyść przeciwko Dekretowi Kompromissarskiemu y Prawom iego ważność zastrzegaiącym, obrali raczey chlubić się tym co iest występkiem, niżeli to zachować, co iest powinnością. Przywodzą swoie Sessye, y Punkta narzutowe iakby naylepsze dzieło, a przecież to wszystko uznały Dekreta za skutki gwałtu, y wszystko zniszczyły; iako więc nad rzeczą zniszczoną Dekretami, nie wypada potrzeba zatrudniać Remonstracyą, ile iuż o tym Produkt dokładnie uwiadomił y Dokumenta iakoto Dekreta Synagodzkie y Kompromissarski dowodnie przekonywaią; Więc odwoławszy się Rabin do Produktu, schodzi do odpowiedzi na ten Zarzut, na ktory cnotliwa czułość zamilczeć niedopuszcza.

Drugim iest zarzutem Kahalnych „ że Rabin złapany na fabrykacyi in-
„ kwizycyi Roku 1768. w sprawie Zelika Markowicza expedio-
„ waney, do ktorey fałszywe świadectwa umieściwszy Sędziego
„ Duchuwnego Judela Gabryelowicza podpisał y pomylną iak na
„ nieszczęście Pieczęcią Hekam oznaczył, rad nierad czytać mu-
„ siał Regestr y dalszych swych występkow podobnych w pozwie
„ przed Sąd Duchowny do odsądzenia wyniesionym umieszczony
„ za ktorym y Examina czyli Jnkwizycye w sztukach kilku pro-
„ ducuntur.

Ta okrutnie czerniąca potwarz na Rabina rzucona, lubo iuż Dekretami Synagodzkiemi y Kompromissarskim iest zniesiona; potwarce naganieni, y zupełnie oczyszczonym został Rabin; gdy iednak zdało się Kahalnym to wszystko poruszać, co Dekreta zakończyły, daie odpowiedź Rabin, nie dlatego żeby nowo usprawiedliwiał się, bo iuż rzecz iest przez dowody y stopniami przyzwoitemi usprawiedliwiona, lecz przy Dekretach żeby zgasił opinią być w kim mogącą z niezupełney rzeczy wiadomości.

Żyd Zelik Wozny Kahalny od fałszywych Delatrow do Kahału zapozwany, skrzywdzony Dekretem za pomocą Osob Kahalnych nienawisnych temu Zelikowi, a spokrewnionych z Delatorami, od sądzony został od swego Urzędu y karami uciążony Gdyby o to mogł rozprawić się w Sądzie przyzwoitym czyli polubowym z krzywdzącemi siebie; udał się do niektorych Sędziow Duchownych Wileńskich, żądaiąc przyświadczenia czyli Dekretu w tym: Jż on był pozwany do Kahału, gdzie spokrewnieni Delatorom, y iemu nieprzyiaźni iego sądzili. Dway Sędziowie Duchowni Judel Gabryelowicz y Chonon Zelkowicz wydali taki Dekret czyli zaświadczenie iak porządek ich Juryzdykcyi wyciągał. Że zaś Imiona tych Sędziow nie były z naiome innym Sy-

na

nagogom, y nie wiadomo, ieśli oni są w aktualnym Urzędzie Sędziowskim, nastąpiło podpisanie przez Rabina w tym Dekrecie zaświadczaiące, iż te Osoby są w tym Roku Sędziami Duchownemi: o podpisach zaś onych ieśli są własney Ręki, lub cudzey, iak nie było do Urzędu iego przywiązanym przyświadczać, tak w to nie wglądał; y żeby ich własne były podpisy na tym Dekrecie, nie przyświadczał.

Ze zaś w tym czasie iuż był rozpoczęty Proceder między Kahałem a Rabinem Wigdorowiczem, zdało się Kahalnym spotwarzyć Rabina, iż on świadectwo czyli Dekret przeciwko Kahałowi zfabrykował, Sędziego Duchownego Judela Gabryelowicza podpisał; iakie oskarżenie na tym wspierali, że Rabin przyświadcza swoim podpisem, iako są własne podpisy dwoch Sędziow, a Judel Gabryelowicz do swoiego nie zna się podpisu, więc Rabin zfabrykował to zaświadczenie pod Imieniem Duchownych Sędziow.

Na taki zarzut odpowiadał Rabin Kahalnym, żeby mu okazali własną winę, cudzego zaś występku (ieżeli być mogł) aby na niego nie wrzucali: dowodził swoim podpisem, że zaświadczył tylko, iako ci dway Sędziowie podpisani, są na ten Rok w komplecie Sędziami Duchownemi, Podpisy zaś, ieżeli są ich własney ręki, albo nie, iak o tym nie zaświadczał, tak zaświadczenie iego przeciwnie tłumaczone, y on o fabrykacyą z powodu złego tłumaczenia skarżonym być nie może.—

Wytoczyła się y ta kwestya przed Sąd Synagogi Grodzieńskiey między Rabinem a Kahałem, że tedy była sprzeczka o tłumaczenie zaświadczenia Rabinowskiego względem podpisow Sędziow Duchownych, wytłumaczył Sąd Synagogi Grodzińskiey podpis Rabina z zaświadczeniem, że brzmienie iego wyraża tylko, iż byli w tym Roku Sądu Duchownego Sędziami, a nie upewnia własności ich podpisow. *Widzieć explikacyą Sądu Synagogi Grodzińskiey w Roku 1771. Januar: 3. wydaną. Toż weyrzeć w samo to zaświadczenie Rabina na pomienionym Dekrecie zapisane*, y nawet wezwaniem iakimkolwiek obcego Zyda doświadczyć, ieżeli Podpis Rabina zaświadcza tylko, że są tegorocznemi Sędziami, czyli też, że własney ręki tych Sędziow są podpisy.

Złożenie tego Dekretu, czyli zaświadczenia Sędziow Duchownych podpisanego przez Rabina, żeby nie dawało powodu zapytania, zkąd się wziął u Rabina ten Dekret, czyli zaświadczenie? ponieważ wszystkie Dokumenta Kompromiss nakazał powrocić; y zapisana iemu satysfakcya przyświadczyła o zaskutecznieniu Dekretu Kompromissarskiego; wczesna daie się na to odpowiedź:

Ze gdy Kahalni rozpoczęli Sprawę z Rabinem Wigdorowiczem, całą wskrzeszaiąc potwarz iuż Dekretami Synagodzkiemi y Kompromissarskim zniszczoną, wtenczas udawał się Rabin do swych przyiacioł, prosząc ich o wyszukiwanie dowodow na wsparcie iego niewinności służyć mogących, pobudzeni do litości Potomkowie Abrama Giecelenicza, w Roku 1777. Kompromissarza, pozostały w domu po śmierci ich Oyca ten Dekret, czyli zaświadczenie znalazłszy oddali Rabinowi. Otoż z tych rąk maiąc sobie dany ten Muniment, y dalsze niektore do popierania swoiey Sprawy w czwartey lub w piątey części znaleść się mogące do obrony swoiey przeciw potwarcom używa.

Jaką zaś śmiałością Kahalni idą przeciwko tym Dekretom Synagodzkim y Kompromissarskiemu, y to wszystko, co one nawzaiem umorzyły, wzruszaią; nad tym zadziwiać się bardziey, niż za-

stanawiać uwagę Sądową, przychodzi Rabinowi. — Czas nieodległy Roku 1777. w ktorym Dekret ostateczny Kompromissarski nastąpił y assekuracya od Kahału na dotrzymanie we wszystkim Punktow 1750. podług nakazu tego Dekretu wydana, zastrzegaiąca razem nieprzestąpienie Dekretu Kompromissarskiego; powinien był w żywey zostawić pamięci Kahalnym tę uwagę, iż za naruszeniem w iakimkolwiek Punkcie warunkow Dekretu, ściąga się wina ukarania, y obowiązek płacenia 30,000. Złł:

Widzieć to ze wszystkich ich czynności, y odbytego Produktu, że mało ważą Dekreta poruszyć się nie mogące, y Assekuracye przyznane. Widać przestąpienie Dekretu y assekuracyi iawne z całego procederu, bo spotwarzyli Rabina, bo wszystkie dawnieysze oczernienia wznowili. —

Moc Dekretow Kompromissarskich że naruszoną być nie może, upewnia Art: 85. Roz: 4. y Konstytucya 1726. pod tytułem *Obwarowanie Sądow Polubownych*, alias *Kompromissarskich.* — Co więc Dekret rozstrzygnął y postanowił, to iest nieodmiennym y trwałym na zawsze. Kto zaś sprzeciwia się postanowieniu Kompromissu, zasługuie na ukaranie Kompromissem opisane. — Kahał tedy Wileński, 30,000. Złł: Dokumentem Assekuracyinym w Roku 1777. Dnia 21. Apr: w Grodzie Wileńskim przyznanym, za dług liquidè należący upewnione nową assekuracyą w przypadku przestąpienia Kompromissu, dla tegoż Rabina przeczył. —

Zatym tak na mocy Praw o ważności Kompromissu, iako też na mocy Art: 6. y 18. z Roz: 7. ktore utwierdzaiąc dokumentow przyznanych moc niewzruszoną, nakazuią we wszystkim czynić satysfakcyą, iak się kto opisze; maią być zobowiązane Osoby Kahalne w produkcie y Aktoratach wyrażone do zapłacenia 30,000. Złł: iako czystego długu.

Gdyby zaś rozumieć zdało się pozwanym Kahalnym, że Assekuracya ta nie znaczy długu czystego, lecz tylko zarękę, tedy w iakimkolwiek rozumieniu mieć ią zechcą Osoby Kahalne, zawsze zmuszone być powinne do zapłacenia Wigdorowiczowi tey Summy, bo Art: 74. z Roz: 4. Konst: 1699. także Ordynacya Kociołowska wszystkie zaręki na każdym podług opisu y Dekretow do satysfakcyi przeznaczaią. —

Wina potwarzy wznowioney o fabrykacyą, y dalsze przestępstwa dawniey zarzucane Wigdorowiczowi, a iuż Dekretami Kahałowi zganione, dowodu na siebie większego nie potrzebuie nad złożenie Dekretow, wolnym czyniących Wigdorowicza od Prozękucyi, te złożone są, y potrzebnieysze dowody okazane wyświecaią potwarcami Kahalnych; Zatym na mocy Art: 105. z Roz: 4. gdyż to nie pierwszy raz tak złośliwie miotaią potwarzy, iako też Konst: Coæquationis, y 1726. pod tytułem Komparycye, maią być Kahalni ukarani. —

§.

Teraz uczynić zastanowienie nad Kategoryą drugą, y uważyć, z iakich obiekcyow składa się skarga przeciwko Rabinowi. — Z wyrazu Reskryptow wszystkich nic więcey doczytać się nie można, iak tylko, że Rabin nie ma dostarczaiących powołaniu swemu nauk, y że nie zachowuie się podług Religii.

Pod-

Pod tym hasłem nie omieszkali Starokahalni nayzłośliwszych, a zamiarem reskryptow y istotney swoiey pierwszey skargi niezgodnych, narzucić na Samuela Wigdorowicza potwarzy. Iżeby bardziey mogli ucisnąć tegoż Wigdorowicza, poważyli się sami w swoiey Sprawie być Sędziami, będąc Delatorami. Poźnieysze przełożenie da poznać niewłaściwość ich postępku y gwałtu nad Rabinem dopełnionego.

Teraz zaś podług porządku Produktu Strony przeciwney odpowiada się na złe przystosowanie pozwu Synagogi Słuckiey. iakoby nadaiącego moc wyprowadzania, przez Oskarżycielow, y świadectwa buntownikow, Inkwizycyi.

Z Dekretu Kompromissarskiego dowiedzione iest Aktorstwo Rabina w części Kamienicy Felkierzambowskiey, y rozprawa o te Aktorstwo w Sądzie Duchownym Wileńskim przez tenże Dekret zamierzona została. Nim Kahał Wileński przystąpił do uczynienia satysfakcyi Rabinowi, y do rozsądzenia w Sądzie Duchownym iego pretensyi, z Aktorstwa pomienioney Kamienicy pozostałey; Synagoga Wileńska skonwinkowana przez XXży Piarow Wileńskich, nie miała innego śrzodku do uwolnienia się od Prozekucyi, iak przyznawaiąc Aktorstwo tey Kamienicy dla tychżePiarow. —

Jnteres Kahału wyciągał koniecznego zrzeczenia się takowey Kamienicy, a interes Rabina na Aktorstwie teyże Kamienicy opieraiący się, cierpiał Uymę z pomienioney ugody.

Kahał więc nie mogąc bez Rabina wspoł-Dziedzica Kamienicy Felkierzambowskiey ważnie y prawnie stanowić Tranzaktow, zobligował tegoż Rabina, ażeby nie odmawiał powolności w przyznaniu Tranzakcyi na rzecz XXży Piarow; a ztąd naymocnieysze uczynił przyrzeczenie, iż Rabina za iego Aktorstwo wkrotce y dostatecznie zaspokoi.

Stało się, że Rabin wespoł z Kahałem pisał się do Dokumentu na rzecz Piarow, a Kahał według swoiey umowy należności Rabinowi za Kamienicę Felkierzambowską nie oddał, y gdy za pokilkakrotnym Pozwaniem do Sądu Duchownego Kahalnych, ciż Kahalni do Sądu nie stawali, a tym samym ugodę z Rabinem przez się uczynioną y Dekret Kompromissarski przestąpili, a Sąd Duchowny Kahalnych do satysfakcyi nie znaglił, przymuszony udać się Rabin został do Synagogi Słuckiey; y z tego to powodu wyszedł Pozew od pomienioney Synagogi Słuckiey po Kahał Wileń: —

W Roku 1782. Julij 19. ktory Strona przeciwna złożyła z ktorego Pozwu to się pokazuie, że składane były dowody przed Synagogą Słucką niestawania Kahalnych przed Sądem Duchownym Wilenskim, zatym nie zostawał inszy srzodek dla Rabina do pozyskania satysfakcyi, iak podług Praw sobie służących, udać się do Sądu tego, ktoryby upornych Kahalnych, nic niedbaiących na własną ugodę y zastrzeżenie Kompromissu, do przyzwoitey y konieczney przymusił satysfakcyi. —

Po takowym Pozwie Kahał Wileń: dobrowolną ugodą y za dozwoleniem Sądu Duchownego Aktorstwo Rabina w części Kamienicy Felkierzambowskiey 300. Czer: Złł: a Rabin wzaiemnie z tey pretensyi kwitował, y zupełnie na takiey ugodzie rzecz ukończona została; a przy takowey ugodzie wszystkie dowody na Kamienicę służące, y niestanność Kahalnych przed Sądem Duchownym poświadczaiące Kahałowi zwrocił. —

Nie przyzwoicie zatym y barzo oddzielnie od istoty rzeczy przystosowany został pomieniony Pozew do nieprawnych y gwałtownych

Kahału Wileń: z Rabinem czynności; bo pozwanie przez Synagogę Słucką Kahału Wileń: dla zaspokoienia pretensyi Rabina o Kamienicę Felkierzambowską, nie iest, y nie może być toż samo, co pozwolić Kahałowi gwałtow nad Rabinem.

Tak zawodnie tłumcząc Kahał pomieniony Pozew Synagogi Słuckiey, użył go dopiero za instrument iakoby do ucisnienia Rabina służący. Tyle to pochlebne tłumaczenie służyć za pomoć Kahałowi nie może, ile wyrazy tego Pozwu daleko insze zawieraią znaczenie. Oprocz tego powinienby meić Kahał na uwadze swoiey poprzednicze ustawy, ubeśpieczaiące prerogatywę Rabina, y opisuiące óbremby władzy Kahalney.

Dekret 1720. Roku na kongressie Synagodzkim złożony wyraźnie zastrzega y zamierza, iż Kahał Wileń: w iakichkolwiek bądz pretensyach do Rabina swoiego stosowanych, nie może mieć w własnym Sądzie rozprawy. Osobno Dekret Synagogi Grodzińskiey w R. 1711. zaszły, dochody do Urzędu Rabinowstwa wyszczegolniaiący, a Dekretom Kompromissarskim w Roku 1771. ferowanym utwierdzony, stosownie do ustaw Synagozdkich złozony, takie ma wyrazy: „ Tudzież względem wyrażenia w Opisie naszym „ Rabinowi naszemu wydanym, warunek o inkwizycyach na „ Rabina w potrzebie wyciągaiącey, w iaki sposob odprawić się „ maią, tym naszym pismem wyrażamy iż wszelkie Inkwi- „ zycye na Rabina Wileń: dotąd poczynione, bądz przez świa- „ dkow, bądz przez Sędziow z gruntu są skasowane, z przyczyn, „ iż takowe inkwizycye nie wedle Prawa y nie wedle ustaw w „ Kongresie Synagodzkim są odbyte, gdy Prawo y ustawy Syna- „ godzkie waruią, y nie pozwalaią na Rabina Synagodzkiego ża- „ dney Inkwizycyi czynić, chybaby u dwoch drugich Synagog „ się dozwolili, a naybardziey w Inkwizycyi przez Sędziow „ Wileń: na Rabina tamecznego uczynioney, widocznie są za- „ kwestyonowane, że szczegolnie przez niechęć y nieprzyiaźń po- „ budzane, tym więcey że tey Inkwizycyi odprawić Sędziowie „ Wileńscy wedle Prawa nie mogli, y do tey Inkwizycyi zasiadać, „ iż z przyczyny w Sprawach Rabina swego szczegolnie w preten- „ syach pieniężnych onym zasiadać wolno, co zaś w innych okoli- „ cznościach do Rabina sciągaiących się Prawo onym zasiadać „ zabrania. „ —

Z tego Prawa y Dekretu nie miał mocy Kahał Wileń: przywłaszczać sobie Sądu nad Rabinem; a mimo te Prawo Ustawy Narodowe sprzeciwiaią się temu, żeby ktokolwiek w własney Sprawie mogł być Sędzią. Kahał iednak Wileński chlubić zdaie się z niewłaściwego swoiego postępku, kiedy usiłuie tym przekonać Rabina, że Delatorow Sąd y świadectwo, iest dostatecznym dowodem na pokonanie oskarżonego. —

Wyznaie sam Kahał w głosie Produktowym, że pozwał Rabina przed Sąd swoy Kahalny Wileński, że Examina przeciwko iemu y Inkwizycye taiemne z dobranych ku swoiey myśli buntowniczych osob expedyował, y na to siedm sztuk tegoż gwałtownego Dzieła pod tytułem Inkwizyciow złożył. —

Trzymaiąc się ustaw poprzedniczych, łatwo można wnieść, że y krocie takowych nieprzyzwoitych czynności złożyć się mogące, ani są ważne, ani dostateczne do obwinienia niewinnego.

Przestąpił Kahał Wileń: takowe ustawy, przestąpił władzę Woiewodzińską, że się poważył gwałt dopełnić Rabinowi — Nie mogą tę czynności z żadnego względu być ważne, iako nieprawnie y arbitral-

bitralnie złożone. Poznał nie wolność tego postępku J. O. Xżę Jmć Wda Wileń: kiedy Dekretem swoim tych to Kahalnych ukarał, w czym y dopiero nie insza dla nich za pomienioną chlubę ściąga się konsekwencya, iak tylko ukarać za przestępstwo dobrowolnie przez nich wyznane.

Przywodząc swoy zamiar buntowniczy do skutku, y zawiść przeciwko Rabinowi, szukali rożnych pretextow do rozpoczęcia przeciwko temuż Rabinowi Procederu. Dwie namowione z tey okoliczności Osoby zaniosły Manifest w Roku 1783. Junij 14. dnia na Samuela Rabina niby o kontrawencyą Dekretowi Kompromissarskiemu, lecz w czymby Samuel Wigdorowicz takowy Kompromis przestąpił, w tymże Manifeście nie pomienili, y przez ciąg całego Procederu nie dowiedli. Pokazuie się zatym samo tylko przysposobienie złośliwych przeciwko Rabinowi attentatow, ktore są dziełem przemyślney zawziętości. —

Dalszy ciąg potwarnego Procederu za Reskryptami Xiążęcia Jmci iuż to w Kommissyi Reskryptowey, iuż też w mierze wiedzionego wiednym mieyscu przynosząc nieśli dla Rabina, w drugim samą nie prawność y intrygę wyświecaiąc, żadnemi dowodami co do wymyslowych skarg nie był, y nie iest wsparty, Produktowe przełożenie obiaśniło Historyą tych wszystkich czynności y podało dostateczne uwagi względem nieważności całkowitego dzieła, ktore nie maiąc za sobą słuszności, nie przyniosło na siebie obrony, powtornego wyciągaiącey rezolwowania. —

Mimo to Przeświadczenie, że cały Proceder przez Kahalnych przeciwko Rabinowi złośliwie rozpoczęty, Exystencyi swoiey sam gwałt, przemoc, a zatym nieprawość y nie sprawiedliwość oznacza; nie chce iednak Rabin naymnieyszey obiekcyi, iako potwarnie wymyśloney, zostawić bez odpowiedzi.

Zdało się Kahałowi do utrzymania swoiey niesprawiedliwości w tym wszystkim obwiniać Rabina, w czym sami byli y są wykraczaiącemi. Kiedy za Reskryptem Xcia Jmci Sprawę do Słucka odsyłaiącym, Rabin udał się do Sądu; Synagoga Słucka Pozwem swoim w Roku 1785. Mca Mar. 15 dnia po Kahał. Wileń: wydanym, nakazawszy zniesienie Cheyrymow na Rabina wydanych, y zaleciwszy w Szkole Wileńskiey ogłosić, że Rabin ma wolność rozprawować się z swoim Kahałem w Synagodze Słuckiey termin rozprawy od Daty pomienionego Pozwu do Dni 30stu. zamierzyła, a to dla tego, żeby Rabin pod Cheyrymami dotąd zostaiący miał czas przysposobienia potrzebnych sobie do Sprawy dowodow. —

Po wydanym Pozwie Dnia 2. to iest: 17 Marca pomienieni Starokahalni przewiduiąc, iż Rabin może zebrać na termin przeznaczony, dowody sobie służące, usprawiedliwi swoią niewinność; dla tego chcieli z nim wtenczas iść do Sądu, kiedy On nic na Ewcikcyą swoią w Ręku własnych mieć nie mogł. —

Użyli zatym od siebie Podszkolnika Słuckiego, ażeby oświadczył Rabinowi Wileń: iż oni chcą mieć z nim Sprawę. Poselstwo to iak było bez wiedzy Sądu dopełnione, lecz tylko z partykularnego Kahalnych użycia uczynione, y przeciwko zamiarowi Pozwu oświadczone, tak słusznie nie znalazło mieysca w uwadze Rabina Wigdorowicza. —

Odpowiedział Podszkolnikowi, iż podług Pozwu ieszcze termin rozprawy daleki, a zatym ani Starokahalni mogą wolnie niechęć swoią niewczesną oświadczać, ani też Podszkolnik Prawnie opowiadać. Ze tak iest w istocie rzeczy, y że Podszkolnik od Kahalnych tylko był

 użyty,

użyty, przekonywa o tym też same świadectwo przez stronę przeciwną złożone w Dacie Roku 1785. mca Mar. 17. dnia.

Że zaś to świadectwo nad wyrazy swoie iest tłumaczone, y do interssu Starokahalnych podchlebnie stosowane, iakoby Rabin nie chciał stawać do rozprawy, przeświadcza Pozew po Kahalnych od Synagogi Słuckiey.

Nadto ponieważ Starokahalni chcąc Pozew po siebie wyniesiony znikczemnić wystarali się o fałszywe świadectwo od niektorych Osob Zydow Słuckich partykularnych w liczbę Kahału nie wchodzących, iż iakoby Nachman Szkolnik Słucki wyznał przed nię mi, że Pozew po Kahalnych Wileńskich na Instancyą czyli w skardze Rabina Wigdorowicza nie był prawny, albowiem z nakazu Rabina Słuckiego y Wileńskiego on pisał, podług ich myśli, a nie wedle uchwały. —

Takową fałszywą Relacyą nie prozne słowa, ale następne zbiiaią trzy Dokumenta Testymonialne, *Ieden* od Kahału Słuckiego, *Drugi* od Sądu Duchownego Słuckiego. *Trzeci* od Nachmana Kantora y Pisarza Słuckiego w Roku 1785. Julij 24. dnia wydane, ktore czytać..

A dla skombinowania rzeczy y tym większego przekonania się o podeyściach Kahalnych, przeczytać świadectwo przez nich wystarane, a po wytłumaczeniu z Hebrayskiego na Polskie pismo, przez W. Jezierskiego w Nieswieżu konnotowane.

Wszystko to tedy przeświadcza, że samemi potwarzami y wymyślonemi skargami chcą Starokahalni obwinić Rabina, ale nigdzie w ich skargach, nie tylko dowodu, lecz cienia prawdy znaleść nie można. Przemocą iednak y obrotem chcąc obarczyć niewinnego Rabina, poważyli się naostatek przyiść przed obecność Xcia Woiewody Wileńskiego.

Ten Pan chcący tym prędszą uczynić sprawiedliwość, delegował od siebie Osoby w Nieświeżu do rozpoznania skarg wzaiemnych od trzech Stron podawanych, iako to: od Starego Kahału, Wigdorowicza Rabina, y Gminu za siedmią Plenipotencyami Szymonowi Wulfowiczowi wydanemi. —

Te Strony że przed Delegowanemi Osobami od J. O. Xcia Jmci skargi przepowiadały, upewniaią wyrazy Dekretu następne: „ Po „ sprzeczkach między Pleniporentami trzech stron wyżey wy„ rażonych przed wysadzonemi odemnie Osobami na wywiedzenie „ się nayczystszey prawdy z wzaiemnych wywodow. „

Chęć zatym J. O. Xcia Jmci była, aby przez Delegowane Osoby dowiedzieć się o nayczystszey prawdzie, lecz wyexekwowanie iey nie odpowiedziało takiemu zamiarowi; obroty Starokahalnych stały się przekonywaiącym dowodem przed Delegowanemi do ucisku Rabina; a tak Xcia Jmci ufność nayczystsza zawiedzioną została, Rabin zaś z takiego zawodu naywiększą ponosi nieszczęśliwość, kiedy bez winy, bez należytego podług Prawa dowodu od Rabinowstwa usunięty, o krzywoprzysięstwo zkrytykowany, razem na utratę sławy y dochodow skazanym został. —

Przyczyny w powyższym ciągu opowiedziane niewinność Rabina co do szczegulności okazuiące, toż dość obszernie w Produkcie wyrażone, y skład nieprawny wyiaśniaiące tego Dekretu, pokazały skargę Starokahalnych bezdowodną, usunięcie Rabina od słuszności y Prawa dalekie, a z tąd nieważność tego Dekretu dowiodły; wyszczegulnianie więc w tym iego błędow co było mowionym, iuż iest niepotrzebne. — —

Wszak-

Wszakże gdy Produktowe Pismo Starokahalnych, moc tegoż Dekretu Nieświeskiego, na niezapisaney w nim appellacyi przed Sąd teraźnieyszy na wykonaney przysiędze przez nich zakłada, y kiedy skargę Gminu do Kahału o przebory pieniężne formowaną, za ziednoczoną ze Sprawą Rabina utrzymuie, nad takiemi wnioskami, szczegulne potrzeba mieć zastanowienie.

§.

Liczne Prawa y Przywileie sami Kahalni wezwali, aby przekonać silniey, że z dawnego Praw przepisu, z określenia Przywileiow należą Zydzi Juryzdykcyi Woiewodzińskiey a po appellacyi Sądowi teraźnieyszemu; że zwyczaie pierwsze co do porządku sądzenia Zydow poźnieyszemi Ustawami następnie są utwierdzone.

Tak światłey prawdzie z przepisu Praw y Przywileiow okazuiącey się, nie zaprzecza Rabin, owszem Sam ża mocą wszystkich Ustaw Zydom służących mowiąc, zachowania nayściśleyszego domaga się.

Pierwsze Prawo Konst: 1505. na karcie 313. pod tytułem *de Potestate Judicis*, postanawia sądzić Zydow *circa Scholas*. To Prawo z czasem zostawiło zwyczay, że Dekreta wypadłe w Juryzdykcyi nad Zydami zwierzchniczey, zawsze czytano w ich Szkole.

Jakoż według nakazu Xiążęcia Woiewody w Dekrecie umieszczonego aby cała powszechnosć Zydowska wiedziała o Dekrecie z Rabinem złożonym, promulgwowany był ten Dekret w 1785. dnia 9. Xbra w Szkole Zydowskiey. Ten czas promulgaty ogłaszał wiadomość Stronom o wyroku, y wtedy do deliberacyi Konst: 1764. na appellowanie lub kontentowanie się Dekretem pierwszey Instancyi był właściwy. Albowiem Juryzdykcya Woiewodzińska nad Zydami Wileń: że w Nieświeżu rozciągnięta być nie mogła, dla tego Xżę Jmć Namiestnikowi swemu w Wilnie nad Zydami zwierzchność maiącemu ogłosić w Szkole Sprawę tę nakazał, ktora w Nieświeżu rozsądzana była; lecz iako Nieśwież nie był mieyscem na exekwowanie Urzędu, tak w mieyscu tamtym, ani promulgata była, ani też mogł wtenczas zakładać kto appellacyą, lub kontentować się Dekretem.

Sami Kahalni nie wyprzeczaią, że od Juryzdykcyi Woiewodzińskiey, do Sądu Assesorskiego appellacya Prawem iest pozwolona; Jeżeli tedy zaprzestały Strony na tym Dekrecie pierwszey Instancyi, potrzeba na nim okazać akceptacyą, czyli kontentowanie się takim wyrokiem. Na tym Dekrecie gdy Sąd nie widzi zapisanego Stron zaprzestania, gdy owszem złożone są od Wigdorowicza punkta appellacyine podawane JP. Namiestnikowi Gorskiemu zaraz po promulgacie Dekretu, gdy o nieprzyięcie punktow appellacyinych, zaraz w czasie poczynione Manifesta, iakże można twierdzić, że Dekret nie iest appellowany? Nie przyięcie appellacyi przez JP. Gorskiego. coż inszego znaczyć może, iak tylko opor Konstytucyi 1764. ktorey rygor za te nieposłuszeństwo na JP. Gorskim rozciągniony być powinien, a Dekret iako appellacyi uległy pod kognicyą ma być wzięty.

Gdy więc appellowany iest Dekret, gdy niczym nie probuią Starokahalni, żeby Wigdorowicz przestawał na tym Dekrecie, iakże mogli ważnie iść do wykonywania Jurameutu, kiedy Prawo Statutowe Art; 86. z Roz: 4, wszelką Exekucyą Dekretu pierwszey Instancyi dopoty zatrzymuie, poki albo przez strony zakontentowany nie

będzie czyli przyięty, albo przez wyższą Juryzdykcyą zostanie zniesiony czyli utwierdzony.

§.

Nad skwapliwością do Juramentu Starokahalnych że go wykonali, ani zadziwiać się potrzeba, bo ich złośliwe postępowanie całkowity okazuie Proceder, bo w nich determinacya nie tylko do zaprzysięgania, lecz na wszelkie akcye przeciwko Rabinowi we wszystkim widoczna.

Oto, ci Starokahalni Judel y Perec 100. Czer: Złł. przydeklarowali Zydowi iednemu, ażeby Leybę Antokolskiego do świadectwa podług ich chęci przeciwko Rabinowi namawiał, o czym przeświadcza wyznanie tego Zyda pod obowiązkiem Cheyrymu uczynione. Toż drugie wyznanie Zyda Dawida Chanonowicza podobniez pod Cheyrymem przed trzema Zydami iako to Berkiem Mejerowiczem Rabinem Boskuńskim, Abramem Hiszowiczem y Samuelem Markowiczem uczynione poświadcza, iż słyszał Dawida Leybowicza, ktory taiemne Inkwizycye wyprowadzał y na nich iest podpisany mowiącego do Moyżesza Wulfowicza, iako dostanie świadkow, ktorzy na Rabina rzeczy nigdy nie byłe świadczyć śmiało potrafią.

Przy tak złych determinacyach, nic dziwnego, że ci fałszywi Delatorowie pokwapili się zaprzysięgać na rzeczach nie byłych, na rzeczach przez nich niewidzianych, kiedy nie tylko sami wszystkie złe akcye wypełniać, lecz ieszcze y drugich przekupować, podmawiać, rożnemi sposobami nakłaniać starali się.

Po mimo to, że w oskarżeniach wszystkich potwarnie na Rabina Wigdorowicza rzuczonych, bliższy On do Odwodu Prawem Powszechnym mianowicie z nauki Art: 26. z R. 1. Ar. 17. 19. 31. 47. z R. 11. powinien być uznany, ile przy tylu dowodach Pisma okazuiącego być niewinnym Rabina, każdego z Kahalnych ten Jurament wykonywaiących winę szczegulną y niemożność dopuszczenia do przysięgi wyiaśnił Produkt.

Nad to, coż ta ma znaczyć przysięga? kiedy ieszcze spor o to: możeli albo nie przysięgać kwapiący się do Juramentu. Dekret Nieswieski ieżeli użył za przyczynę usunięcia Rabina Wigdorowicza do Juramentu, samotrzeć przez niego zabieranego: że w R. 1767. za przysiągłszy Punkta procedował z Kahalnemi o przymus siebie, y od tego Juramentu, iako wymuszonego uwolniony został, tedy przestąpił tym rozumieniem Dekret Nieświeski wszyśtkie Dekreta Synagodzkie, y Kompromissarski; taki więc wyrok y krzywdzący Wigdorowicza, y odstępny od Prawa wydaiąc z własnego domysłu delegowani, uznali Jurament Kahalnym; Więc iako nie na mocy Prawa funduiący się, iest nikczemny, y przysięga wykonana przeciwko zakazowi Prawa iest nie ważna.

Wszakże gdyby rozumienie wszelkie względem krzywoprzysięstwa zniosł Wigdorowicz Rabin, y złą opinią Rabinow Mirskich, (iż ieżeliby Rota Juramentu R. 1767. przed Sędziami Synagodzkiemi była prezentowana, tedy nigdyby Wigdorowicz Rabin od niey uwolnionym być nie mogł) ktorey się chwycił Dekret Nieświeski, zapłacił; taką, Dokumentem probuiąc, podaie wiadomość: — Przed Synagogę Grodzieńską gdy był spor Kahału z Rabinem, składane były Punkta narzucone w R. 1767. y Rota wykonanego przymusem Juramentu; uważywszy Synagoga Grodzieńska tę gwałtowność, zniosła Punkta, y od Juramentu Rabina

na uwolniła; Nie kontenci z tego Kahalni, żeby przeszkodzili Rabinowi zyskanie u Synagogi Brzeskiey Approbaty Dekretu Synagogi Grodzieńskiey, posłali w R. 1771. d. 23. Jan: Rotę wykonanego Juramentu, zażalaiąc się na Sąd Synagogi Grodzieńskiey, iż od tak ciężkiego juramentu Rabina uwolniła; wszakże Synagoga Brzeska, podobnież przekonana o przymuszeniu do juramentu Rabina, Dekret Synagogi Grodzieńskiey, poźniey po takowym Kahalnych żaleniu się na Dniu 10. Apr: R. 1771. approbowała; Do czego iuż nie przywodzą się Dekreta, bo w Produkcie są złożone, składa się tylko to Pismo Kahalnych Wileńskich, przez ktore opowiadali żal swoy na Synagogę Grodzieńską y w ktorym wyrazili, że posyłaią owego Juramentu Rotę; więc zupełnie znosi się opinia Rabinow Mirskich o tym, iż iakoby Synagoga żadna Roty Juramentu nie oglądała; a ztąd błędne pokazuie się zaufanie Dekretu Nieświeskiego Rabinom Mirskim.

Ani należało czynić takich wnioskow Staro-Kahalnym w Nieświezu, bo pamięć ich własna przypominać im była powinna, że sami Rotę Juramentu pierwey w Grodnie a potym przed Synagogą Brzeską przy składaiącym się teraz piśmie okazywali, wszak ciż sami teraźnieysi Oskarzyciele y wtedy potwarcami byli Rabina, co to Pismo będące w Extrakcie Pisarza Brzeskiego poświadcza pokazuiąc ich Imiona, a ci są: Oszer Kałmanowicz Klaczko, *Moyżesz Leybowicz*, Uryasz Abramowicz, Dawid Symonowicz, Moyżesz Josielowicz. Zaś z pomiędzy tych wypisanych, wiedzieć potrzeba, iż Moyżesz Leybowicz do tego Pisma podpisany, sam Naypryncypalniyszy iest Delator, On Gmin wotował, on razem z Oszerem Kałmanowiczem Dawidem Symonowiczem w Mirze przed Rabinami, że Rota nie była składana w Synagodzie Grodzieńskiey opowiadał. Ciż sami, Dawid Symonowicz y Moyżesz Josielowicz Jurament Dekretem Nieświeskim uznany przeciwko składaiącym się dowodom wykonali; — Więc kiedy tak są fałszywemi ludzmi, że przeciwko własnym czynnościom do Przysięgi smiało zabrali się, iakże weyrzawszy w słuszność, y Prawa determinacyą mogli byc ci bezecni ludzie, dla swych niegodziwości do Juramentu za bliższych uznani; skoro więc takie iest dowodne przekonanie, tedy oprocz inszych przyczyn, ta znieważa ich przysięgę, same Osoby bez czci naymnieyszey pokazuie, a ztąd wyświeca się tym więcey niewinność Rabina Wigdorowicza y bliższość do Juramentu.

Oprocz wymienionych w Produkcie potwarzy y powyżey wyrezelwowanych, coż takiego przynieśli Kahalni przeciwko Wigdorowiczowi, coby go mogło obwiniać y od dowodu usuwać; ogulnym echem potwarzaią, że Krzywoprzysięzsca, fabrykator, że spraw Sądzenie sobie przywłaszczał, aż gdy teraz dowodzić przychodzi, nic nie pokazuią z szczegulnych akcyi. Otoż z samego ich doniesienia bliskie onych przekonanie, że tylko są złośliwemi potwarcami, a Wigdorowicz Rabin daleki od winy. Zatym w tych potwarzach od R. 1783. na Rabina wrzuconych ma być on do odwodu przypuszczony, a potwarce odnieść ukaranie podług Praw w Kategoryi powyższey wyrażonych.

Zeby pomnożyć ucisk dla Wigdorowicza Rabina, wmowić usiłowali Kahalni, że pretensye pieniężne kalkulacye ciągnące, przez nich do tegoż Wigdorowicza były stosowane przed Sądem Nieświeskim, y że kwestya ta na Sąd Religiczny iest między niemi odesłana.

Lubo dość krzywdzącym Wigdorowicza iest ten Dekret, nie zamyka iednak w sobie tey niesprawiedliwości, iak usiłuią wmowić Kahalni,

 Spra-

Sprawa z Kahalnemi przez dwie strony była intentowana w Sądzie Nieświeskim, w osobnych iednak kwestyach. Wigdorowicz miał z niemi Sprawę o pokaranie za potwarz, o przysądzenie 30,000. Złł: podług assekuracyi, o pokaranie za naruszenie tych obydwoch munimentow; Przeciwnie oni z Wigdorowiczem Rabinem Sprawę mieli o niedostateczność nauk, o nie zachowanie się na Urzędzie podług obrządkow Religii, y dalsze iuż wyrezolwowane potwarne zarzuty. Osobno Gmin miał Sprawę z temiż Kahalnemi o przebor Krobek y rożne Pieniężne uciski. W takich tedy sporach między Pospolstwem a Kahałem, z przyczyny wypadaiącey na Kahale kalkulacyi, ktorey w Nieświeżu expedyować nie można było, na Sąd Religiczny odesłana.

Ze zaś ten Dekret względem zarąk iako Pieniężney pretensyi nakazał mieć Sprawę Rabinowi z Kahałem przed Sądem Religicznym, nie wkłada to na Sąd teraźnieyszy obowiązku, żeby szedł za wolą Dekretu przestępuiąc Prawo. Pretensya sama rozsądzona była między Kahałem a Rabinem, z Powodu iey usunięty Wigdorowicz od Urzędu, więc ieżeli Dekret znał szłuszność swego Sądu, należało mu zaraz wskazać zaręki na winnym, bo wina ta nie potrzebowała kalkulacyi, iako z Dokumentow wynikaiąca.

Teraz gdy idzie rzecz pod konkludowanie Sądowe, o podniesienie tego Dekretu we wszystkich obłądzeniach, nie może on być prawidłem Sądowi, bo sama rzecz inaczey mowi do przekonania, to iest: iak skoro pokazuią się być przestępnemi Kahalni, opisy Dekretu Kompromissarskiego y Assekuracyi, skoro na nich za te wypada kara, tak natychmiast w tym Sądzie powinna być rezolwowana, y na winnych wskazana.

Przeborow żadnych dowieść nie mogą Kahalni, gdy na nie nieokazuią przed Sądem Dowodu, y gdy żaden Prowent Kahalny do Rabina nie wchodził, Pieniędzmi Kahalnemi Rabin nie zawiadywał; Więc nie może być obowiązany do kalkulowania się, zatym w pretensyi przeboru iako bez dowodney na potwarz szczegulnie wymyśloney, nie może być dopuszczana dalsza prostytucya Rabina, lecz tu zaraz rozpoznać, y winnych Kahalnych ukarać należy.

Druga pretensya Rabina Wigdorowicza szczegulnie do Abela Wulfowicza, z tytułem Rabina zaszczycaiącego się, iest o zwrot dochodow pieniężnych na rzecz Rabina należących, ktory to Abel od czasu usunięcia Wigdorowicza od Urzędu, zabiera wszystkie użytki Rabinowi Wileńskiemu należące.

Ze tedy kwestya ta może być tu przed Sądem zakończona nakazaniem żeby Abel Wulfowicz wszystkie dochody y użytki pod nayściśleyszą Przysięgą powrocił Wigdorowiczowi. Więc y z tego powodu między Rabinem, a Kahalnemi czyli raczey samym Abelem nie ma pobudek do wysyłania Sprawy przed Sąd Religiczny.

Kwestya zaś Gminu czyli Pospolstwa z Kahałem, iak nie interesuie nic Rabina, y związku z iego Sprawą niema, tak on żadnym nie staie się obrońcą.

Otoż kończy się rzecz na żądaniach; Aby Rabin Wigdorowicz do Urzędu był przywrocony, Potwarce podług Praw Publicznych, opisow własnych, y Dekretu Kompromissarskiego byli ukarani, y Expensa w Produkcie wyrażone, aby powrocili. = *Reszta w Petytach y Punktach do Juramentu.* —